

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Рада молодих учених та спеціалістів

ІСТОРІОГРАФІА

Матеріали Сімнадцятої наукової конференції
викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського

Одеса
2022

УДК 300.3+301+930.1; 911.3 (477.74).

Історіосфера. Матеріали Сімнадцятої наукової конференції викладачів, здобувачів вищої освіти та молодих учених Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. — Одеса : Ун-т Ушинського, 8–9 квітня 2022 р. — 93 с.

*Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради
Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*

Протокол № 8 від 24 березня 2022 р.

ISBN 966-7965-01-5

© Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського

Позиція авторів може не співпадати з думкою редакційної колегії.

Відповідальний редактор —
д. філос. н., проф. **Ю. А. Добролюбська**

Редакційна колегія:

- д. філос. н., проф. **Є. Р. Борінштейн** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **А. О. Добролюбський** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **С. В. Іванова** (Інститут археології НАН України);
д. іст. н., доц. **А. В. Красножон** (Ун-т Ушинського);
к. іст. н., доц. **О. Є. Ліхачова** (Ун-т Ушинського);
д. філос. н., доц. **В. В. Окорокова** (Ун-т Ушинського);
д. іст. н., проф. **В. А. Савченко** (Ун-т Ушинського);
д. філос. н., доц. **З. М. Атаманюк** (Ун-т Ушинського);
к. іст. н., доц. **О. М. Присяжнюк** (Ун-т Ушинського).

Едуард бачився з матір'ю два-три рази на рік, в інший час він листувався з нею і посилав подарунки. Королева захоплювалася літературою, особливо легендами про короля Артура, і колекціонуванням коштовностей і святих реліквій [4, с. 371]. З часом вона зблизилася з донькою Джоан і особливо з Едуардом III.

Померла вона 22 серпня 1358 року в замку Харфорд, частину майна заповіла своєму онукові, якого дуже любила, Едуарду Чорному Принцу, а деякі речі — доньці Джоан. Поховали її в францисканській церкві в Нью-Гейвені.

Отже, Ізабелла Французька, уродженка Франції та королева Англії, найкрасивіша жінка Франції, певний час відігравала в правлінні більш вагомую роль, ніж її чоловік. За даними багатьох істориків саме через неї почалася Столітня війна, коли помер король Франції Карл IV і не залишив спадкоємців, то Едуард став претендувати на престол на правах спадкоємця через походження та відношення Ізабелли до Франції.

1. Уэйр Э. Французская волчица — королева Англии. Изабелла. Москва : АСТ, Астрель, 2010. 629 с.
2. Doherty P. C. Isabella and the strange death of Edward II. London: Constable and Robinson, 2003. 262 p.
3. Weir A. Isabella: She-Wolf of France, Queen of England. London: Random House, 2005. 600 p.
4. Weir A. Queen Isabella: She-Wolf of France, Queen of England. London: Pimlico Books, 2006. 512 p.

Койчева О. С.

Загадковість святкування середини осені — «Чжунцюцзе» від епохи династії Тан до сучасності

Китай — це країна з давньою історією та багатою культурною спадщиною. Лише за правління династії Тан розвиток різних галузей економіки, науки й техніки досяг небувалого рівня, значно розширилися економічні, торговельні та дипломатичні відносини із зовнішнім світом [4, с. 71]. Особливо значного підйому досягла

культура та проведення дозвілля як складової частини повсякденного життя танського суспільства. Свята теж є своєрідним надбанням країни, а Китаю є однозначно чим пишатися. Китайському суспільству вдалося до наших днів зберегти багато стародавніх традицій, яких дотримуються і донині.

Свята в Китаї можна умовно поділити на традиційні та державні. Так, до традиційних відносять ті, які сягають своїм корінням в давнину і зображують культуру, побут, звичаї та вірування народу. Найпопулярнішими з них є: Новий рік, свято середини осені, фестиваль човнів драконів і Цинмін. Історично склалося, що традиційні свята відзначають за місячним календарем, а державні — за григоріанським. До державних свят можна віднести, наприклад, День об'єднання КНР, День утворення комуністичної партії, День праці та ін. Традиційні свята є найцікавішими, тому що кожне з них має свою особливість, неповторний колорит, святкову культуру з відновленням часу, очищенням від вантажу віджилого та радісного приходу нового, твердженням всесвітнього зв'язку часів, космічної значущості людського буття [5, с. 195].

У танський час набуло популярності свято чжунцю — «середина осені». Воно являє собою «місячне свято» і святкується не в день рівнодення, 21 вересня, а на п'ятнадцятий день китайського восьмого місяця. За нашим календарем це приблизно середина вересня — початок жовтня. Оскільки китайський календар є виключно місячним, то п'ятнадцятий день кожного місяця — це завжди день повного місяця. Оскільки місяць у китайській космології є жіночим початком, що символізує інь, воду, темряву та ніч, то свято середини осені — це свято жінок і святкується вночі [8, с. 90].

Зі святом пов'язана гарна і сумна легенда про Чан Е. Існують різні версії, але найпоширеніша з них має такий епізод. У давнину на небі з'являлося десять сонць і спалювало весь урожай, приносячи людям лихо. Одного разу, герой на ім'я Хоу Ї збив з неба дев'ять сонць, і в нагороду за це отримав чарівний еліксир від небесної імператриці Ванму. Людина, що випила його, нагороджувалась безсмертям і підносилася на небо.

Зілля було розраховане на одну людину, а лучник був одружений і не хотів покидати свою кохану — Чан Е, яка вирізнялася красою та добротою. Хоу Ї віддав їй еліксир, щоб випити його разом із нею, коли повернеться додому після полювання. Але одного разу красуня Чан Е в таємниці від чоловіка випила цей чарівний напій і відразу опинилася на небі [8, с. 95]. В одному з варіантів легенди йдеться про те, що дівчина ховала її в роті, щоб уберегтися від злодія, але випадково проковтнула. Повернувшись додому, Хоу Ї шукав дружину, але так і не зміг знайти. Від розпачу він вибіг надвір і закричав у небесну далечінь. Як тільки побачив на Місяці тінь, то зрозумів, що його кохана тепер буде вічно дивитися на Землю з недосяжної висоти. Тоді він поставив для неї на подвір'ї стіл із соковитими плодами на знак поклоніння.

Символом свята вважається нефритовий заєць [8, с. 91], історія про якого тісно пов'язана з легендою про Чан Е. Заєць був дуже зворушений і засмучений, дізнавшись, що дівчина живе на Місяці на самоті, і тому пожертвував власною донькою. Він відправив її на небо, щоб Чан Е не було сумно.

Новина про те, що Чан Е перетворилася на небесну істоту і тепер живе на Місяці, швидко поширилася серед людей. Городяни збиралися на нічні бенкети і, попиваючи молоде вино, милувалися повним місяцем, що світило особливо яскраво на осінньому небосхилі. Робили приношення при місячному світлі і молилися, щоб співчутлива Чан Е заступала їм. Виконати ритуал було так важливо, що бідняки закладали за вино свій одяг [5, с. 206].

Зі святом пов'язано багато обрядів, яких дотримуються до цього дня: спалювання пахощів на знак пошани до божеств, збирання листя кульбаби, ритуальні танці, а найкрасивіший звичай — це вночі пускати по воді червоні ліхтарики, що, згідно з народним повір'ям, приносило задоволення водним божествам [5, с. 206]. Проте найголовнішим символом цього свята є юєбіни або місячні пряники різних видів. За переказами, місячні коржики вперше спекли за часів володарювання монголів (XIV ст.), деякі змовники, які замислили повстання проти чужоземних завойовників [6, с. 577].

*Елементи свята Чжунцюцзе:
Чан Е, місяць, червоні ліхтарики, пряники юбіни та засць*

Юебіни складаються з листкового тіста та начинки з ясного жовтка або пасти з насіння лотоса, що створює комбінацію солодкого та солоного смаків. Коли пряник нарізають на шматочки, щоб розділити його з друзями або родичами, жовток виглядає як круглий місяць. Зверху він прикрашений ієрогліфами чи картинками. За начинку китайці використовують різні фруктові джеми, горіхи, боби, пасту з насіння лотоса, кунжутну пасту та інше. Бувають також гострі та солоні юебіни, наприклад, з м'ясом чи грибами.

Крім милування та шанування повного місяця, а також частування місячними пряниками, у Гонконгу цей день супроводжується танцем вогняного дракона, у Гуанчжоу — прикрасою дерева середини осені, у Цзіньцзяні — спалюванням маленьких пагод. Народність Даї відзначає цей день поклонінням Місяцю, а народність Мяо — місячним хороводом, народність Дун — викраденням місячних овочів тощо.

Ключовим моментом, який асоціюється зі святом, — туга за батьківщиною, коли хтось із членів сім'ї не може приєднатися до решти родичів. Адже свято «Чжунцюцзе» є сімейним, має відзначатись за участю всіх членів сім'ї. Місяць повний — і всі члени сім'ї повинні бути в зборі.

Поети епохи династії Тан висловлювали тугу за батьківщиною у своїх віршах:

*«Один, томлюся на чужині,
Чужак-старожил.
В осіннє свято на згадку
Приходить рідня»* [7, с. 78–79].

Ван Вей (701–761 рр.)

*«Перед ліжком бачу сяйво місяця.
Здається — це тут іней лежить на підлозі.
Голову підняв — дивлюся на гірський місяць;
Голову вниз — я в думі про рідний край»* [7, с. 110].

Лі Бо (701–762 рр.)

Отож, можна побачити, яке важливе місце в проведенні дозвілля китайського суспільства займає свято середини осені. Подія має великий розмах і поступається за значимістю для китайців, мабуть, лише у Новому році. Крім того, Свято середини осені, що супроводжується цілим тижнем вихідних, часто збігається за датами з Днем заснування КНР, який традиційно відзначається 1 жовтня, і від цього стає ще більш значущим. А головною суттю свята вважається єднання сім'ї. Китайці збираються всією сім'єю, спілкуються з рідними та близькими та милуються повним місяцем, що стало для них символом гармонії та сімейного щастя.

1. Гоголев К. Н. Индия. Китай. Япония. Москва : Айрис-Пресс, 2004. 320 с.
2. История Китайской Цивилизации в 4-х тт. Гл. редколл. Юань Синпэй, перевод с кит. под ред. И. Ф. Поповой. Т. 3. От династий Суй и Тан до середины правления династии Мин (581–1525). Москва : Шанс, 2020. 735 с.
3. История Китая с древнейших времен до начала XXI века: в 10-ти тт. Гл. ред. С. Л. Тихвинский. Т. III: Троецарствие, Цзинь, Южные и Северные династии, Суй, Тан (220–907). Москва : Наука — Восточная литература, 2014. 991 с.
4. Кравцова М. Е. История культуры Китая. Санкт-Петербург: Лань, 1999. 416 с.
5. Крюков М. В., Малявин В. В., Софронов М. В. Китайский этнос на пороге средних веков. Москва : Наука, 1984. 336 с.
6. Малявин В. В. Китайская цивилизация. Москва : Апрель, 2000. 632 с.
7. Поэзия эпохи Тан (VII–X века). Перевод с кит. Ред. Л. Делюсин, Т. Редько, В. Сорокин и др.; сост. и вступ. статья Л. Эйдлина. Москва : Художественная литература, 1987. 479 с.
8. Эберхард В. Китайские праздники. Москва : Наука, 1977. 128 с.